Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003177

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 28-07-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бикова Олександра Іванівна
2. Oleksandra I. Bykova

Кваліфікація: д.філософ

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1427-9853

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: освітні, педагогічні науки

Дата захисту: 20-08-2025

Спеціальність за освітою: "Педагогіка і методика середньої освіти. Історія."

Місце роботи здобувача: Українська державна льотна академія

Код за ЄДРПОУ: 45826348

Місцезнаходження: вул. Степана Чобану, 1, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10085

Повне найменування юридичної особи: Українська державна льотна академія

Код за ЄДРПОУ: 45826348

Місцезнаходження: вул. Степана Чобану, 1, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Українська державна льотна академія

Код за ЄДРПОУ: 45826348

Місцезнаходження: вул. Степана Чобану, 1, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14, 14.35

Тема дисертації:

1. Формування самостійності майбутніх авіаційних фахівців в процесі професійної підготовки
2. Formation of autonomy of future aviation specialists in the process of professional training

Реферат:

1. Дисертацію присвячено дослідженню основних тенденцій й особливостей формування самостійності майбутніх авіаційних фахівців в процесі професійної підготовки. З'ясовано, що потреба в розвитку самостійності майбутніх авіаційних фахівців у процесі професійної підготовки зумовлена багатьма чинниками. По-перше, сучасними вимогами до професійної підготовки фахівців авіаційної галузі, які мають відповідати високим стандартам безпеки, відповідальності та здатності до прийняття рішень у складних і нестандартних ситуаціях. Одним із ключових компонентів професіоналізму авіаційних фахівців є саме самостійність — як особистісна, так і професійна якість, що забезпечує здатність діяти впевнено, ініціативно та на основі внутрішніх переконань. По-друге, необхідність формування цієї якості під час професійної підготовки майбутніх працівників авіації обумовлена не лише внутрішніми освітніми реформами, а й вимогами національного та міжнародного законодавства. У відповідних нормативно-правових документах акцентується на необхідності розвитку індивідуальної відповідальності, ініціативності, вміння діяти в нестандартних ситуаціях — тобто самостійно. По-третє, формування самостійності важливо для будь-якого

професійного напрямку, надто в авіаційній діяльності. З огляду на це на сучасному етапі суспільного розвитку велике значення набувають дослідження, присвячені проблемі удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, серед яких питання самостійності є ключовим. У першому розділі «Аналіз самостійності майбутнього авіаційного фахівця» в процесі наукового пошуку проаналізовано основні поняття дослідження – «майбутні авіаційні фахівці», «самостійність», «професійна 3 підготовка», «самодетермінація», «самоздійснення», «саморозвиток», «рефлексивність», «самоконтроль», «мотивація», «професійна самореалізація», «освітній процес». На підставі аналізу психологічних,педагогічних і філософських досліджень конкретизовано поняття «самостійність майбутнього авіаційного фахівця», це - інтегративна характеристика особистості авіаційного фахівця, що відображає здатність до усвідомленого вибору, прийняття рішень і відповідальності в професійній діяльності. Вона базується на процесах самодетермінації, коли фахівець здатний визначати свої професійні цілі та шляхи їх досягнення; самоздійснення, що передбачає реалізацію власного потенціалу й навичок у практичній діяльності; а також саморозвитку, який є неперервним процесом удосконалення знань, компетентностей і особистісних якостей для відповідності динамічним викликам авіаційної галузі. Окреслено особливості визначення проблематики самостійності в сучасній зарубіжній психології, зазначено, що найчастіше вживаються терміни «автономії», «незалежності», «самодетермінації», «саморозвиток», «самовизначення». Обґрунтовано структурні характеристики самостійності, ними є : самодетермінація, самоздійснення та саморозвиток. А у контексті формування самостійності, структурні елементи ми прийнято за критерії самостійності (самодетермінація, самоздійснення та саморозвиток). У другому розділі «Педагогічні умови формування самостійності майбутнього авіаційного фахівця» визначено, що ефективний вплив на процес формування самостійності майбутніх авіаційних фахівців в процесі професійної підготовки забезпечують такі педагогічні умови: 1) розвиток рефлексивності; 2) активізація самоконтролю та самовдосконалення; 3) розвиток позитивної мотивації. Визначено вплив виокремлених педагогічних умов на ключові компоненти формування самостійності майбутніх фахівців авіаційної галузі. У третьому розділі «Результати дослідно-експериментальної роботи щодо формування самостійності майбутніх авіаційних фахівців» висвітлено 6 етапи та методику проведення дослідно-експериментальної роботи, подано аналіз результатів експериментальної перевірки щодо формування самостійності майбутніх авіаційних фахівців в процесі професійної підготовки. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що науково обґрунтовані педагогічні умови пройшли експериментальну перевірку й частково впроваджені в процес професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців Української державної льотної академії (Кропивницький), Харківського національного університету повітряних сил імені Івана Кожедуба та Кременчуцького льотного коледжу Харківського національного університету внутрішніх справ. Запропоновані методичні рекомендації залучення майбутніх авіаційних фахівців до різноманітних видів навчально-пізнавальної діяльності сприятимуть формуванню самостійності в процесі професійної підготовки в освітньому процесі здобувачів вищої освіти. Розроблені на основі аналізу теоретичного та практичного досвіду науково-методичні матеріали з питань формування самостійності майбутнього авіаційного фахівця в процесі професійної підготовки можуть бути використані керівниками й педагогами в льотних закладах вищої освіти.

2. The dissertation is devoted to the study of the main trends and specific features of the formation of autonomy in future aviation specialists during their professional training. It has been established that the need to develop autonomy in future aviation specialists is driven by multiple factors. First, the current demands for professional training in the aviation industry require compliance with high standards of safety, responsibility, and decision-making ability in complex and non-standard situations. One of the key components of aviation professionals' competence is autonomy—both personal and professional—as it ensures the ability to act confidently, proactively, and based on internal convictions. Second, the formation of this quality during the professional training of future aviation personnel is influenced not only by internal educational reforms but also by national and international legal requirements. Relevant regulatory documents emphasize the importance of developing individual responsibility, initiative, and the ability to act independently in non-standard situations. Third, autonomy

formation is important in any professional field, especially in aviation. Given this, research focused on improving the professional training of future specialists—where autonomy is a central issue—has become increasingly significant at the current stage of societal development. The first chapter, "Analysis of Autonomy of a Future Aviation Specialist," explores the key concepts of the research: “future aviation specialists,” “autonomy,” “professional training,” “self-determination,” “self-fulfillment,” “self-development,” “reflexivity,” “self-control,” “motivation,” “professional self-realization,” and “educational process.” Based on psychological, pedagogical, and philosophical research, the term “autonomy of a future aviation specialist” is defined as an integrative personal characteristic that reflects the ability to make conscious choices, decisions, and take responsibility in professional activities. It is grounded in self-determination—where a professional can define their goals and ways to achieve them; self-fulfillment—as the realization of one’s potential and skills in practical activity; and self-development—as a continuous process of improving knowledge, competencies, and personal qualities to meet the dynamic challenges of the aviation sector. The study highlights the specific understanding of autonomy-related issues in contemporary foreign psychology, where terms such as “autonomy,” “independence,” “self-determination,” “self-development,” and “self-identification” are commonly used. The structural characteristics of autonomy—self-determination, self-fulfillment, and self-development—are justified and taken as criteria for evaluating autonomy formation. The second chapter, "Pedagogical Conditions for the Formation of Autonomy in Future Aviation Specialists," identifies pedagogical conditions that effectively influence the development of autonomy during professional training. These include: the development of reflexivity; the activation of self-control and self-improvement; the development of positive motivation. The chapter analyzes how these pedagogical conditions affect the key components of autonomy formation in aviation professionals. The third chapter, "Results of Experimental Research on the Formation of Autonomy in Future Aviation Specialists," presents the stages and methodology of the experimental study, as well as an analysis of the results obtained. The practical significance of the findings lies in the fact that the scientifically justified pedagogical conditions were experimentally tested and partially implemented in the training process of future aviation specialists at the Ukrainian State Flight Academy (Kropyvnytskyi), Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, and Kremenchuk Flight College of Kharkiv National University of Internal Affairs. The proposed methodological recommendations for involving aviation students in various educational and cognitive activities will contribute to the development of autonomy during their professional training. The developed scientific and methodological materials, based on theoretical and practical analysis, can be used by educators and administrators in higher aviation education institutions.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Бикова О. Гейміфікація освітнього процесу як психолого-педагогічна проблема. Науковий вісник Льотної академії. Серія «Педагогічні науки». 2022. Вип. 11. С. 26–31. DOI: https://doi.org/10.33251/2522-1477-2022-11-26-31
- 2. Бикова О. Філософські, психологічні та педагогічні основи формування самостійності. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка, Психологія, Медицина». 2025. Вип. 4(50). С. 150–160. DOI: http://dx.doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-185-192

- 3. Бикова О. Формування рефлексивності як основа професійної самостійності майбутніх авіаційних фахівців. Суспільство та національні інтереси. 2025. № 6 (14). С. 98–107. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-6(14)-98-107
- 4. Бикова, О. Позитивна мотивація майбутнього фахівця авіації в процесі його професійної підготовки. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2025. Вип. (219). С. 376-381. DOI:https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-376-381
- 5. Бикова О. Здійснення самоконтролю та самовдосконалення майбутнього авіафахівця в процесі його професійної підготовки. Мультидисциплінарний міжнародний журнал Věda a perspektivy. 2025. № 4(47). С. 75–85. DOI: https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-4(47)-77-91
- 6. Pavelkiv R., Anushkevych V., Vovkochyn L., Tytovych A., Bykova O. The role of psychological adaptation in the process of students' self-realization. Revista Amazonia Investiga. 2024. Т. 13, № 84. С. 77–96. DOI:https://doi.org/10.34069/AI/2024.84.12.57
- 7. Бикова О. Підтримка позитивної мотивації особистості майбутнього авіаційного фахівця як педагогічна умова формування самостійності. Мультидисциплінарний міжнародний журнал Věda a perspektivy. 2025. № 5(48). С. 137-145 DOI: https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-5(48)-

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: підвищення продуктивності праці

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Радул Валерій Вікторович

2. Valerij Radul

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5354-9142

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Українська державна льотна академія

Код за ЄДРПОУ: 45826348

Місцезнаходження: вул. Степана Чобану, 1, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бенера Валентина Єфремівна

2. Valentina E. Benera

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125556

Місцезнаходження: вул. Ліцейна, 1, Кременець, Кременецький р-н., 47003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Савченко Наталія Сергіївна

2. Nataliia S. Savchenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0420-3289

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 1, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Данилко Оксана Григорівна

2. Oksana Danylko

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7942-8012

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Льотна академія Національного авіаційного університету

Код за ЄДРПОУ: 37939527

Місцезнаходження: вул. Степана Чобану, 1, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Півень Вікторія Василівна
2. Viktoriya V. Piven'

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6315-2197

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Льотна академія Національного авіаційного університету

Код за ЄДРПОУ: 37939527

Місцезнаходження: вул. Степана Чобану, 1, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Шандрук Світлана Іванівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Шандрук Світлана Іванівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Бикова Олександра Іванівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна